

Vastaus kirjalliseen kysymykseen KKV 605/2021 vp

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Kansallisarkiston Vaasan toimipisteen lakkauttamisesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimittanut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Janne Sankelon /kok näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 605/2021 vp:

Mihin toimenpiteisiin valtioneuvosto aikoo ryhtyä, jotta Kansallisarkiston Vaasan toimipisteen toiminta ja pohjalainen historian tutkimus turvataan?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

Toimiin on ryhdytty. Kansallisarkiston Vaasan toimipistettä ei lakkauteta. Totta on, että tällainen vaihtoehto on myös nostettu esiin – tämän vaihtoehdon olen torjunut.

Uusia ratkaisuja tarvitaan, sillä Kansallisarkiston Vaasan toimipaikan - eli aiemman Vaasan maakunta-arkiston - kiinteistö on heikkokuntoinen, ja vaatisi hyvin kalliin remontin. Valtion kiinteistöyhtiö Senaatin ja Vaasan kaupungin omistamassa rakennuksessa on muun muassa sisäilmaongelmia. Kansallisarkistosta saadun tiedon mukaan Vaasan kaupunki, joka omistaa kiinteistöosakeyhtiö Klemetinkaaresta yli 60 %, ei ole valmis korjauttamaan kiinteistöä, ei myöskään Senaatti. Kiinteistö on ollut myytävänä useamman vuoden. Kiinteistön ulkosivu on suojeltu. Tilan perinpohjainen korjaaminen on siis hyvin ongelmallinen vaihtoehto.

Kansallisarkisto on selvittänyt erilaisia vaihtoehtoja Vaasan toimipaikan ratkaisuksi, ja opetus- ja kulttuuriministeriö ja Kansallisarkisto ovat käyneet keskustelua paitsi keskenään, myös Vaasan kaupungin ja valtiovarainministeriön edustajien kanssa.

Esiin tulleita vaihtoehtoja ovat kiinteistön korjaamisen lisäksi joko uudisrakennus, Vaasan toimipaikan lakkauttaminen tai yhteistyö Vaasan kaupungin arkistotoimen kanssa.

Rakennuksen korjaaminen on ongelmallinen ja kallis ratkaisu esille tuotujen tosiasioiden valossa.

Uudisrakennusten osalta on ministeriössä ja Kansallisarkistossa linjattu, että uusia rakennuksia ei aineistojen digitalisoituessa Kansallisarkistolle rakenneta. Nykyään periaate on, että valtion viranomaisten asiakirjat syntyvät suoraan sähköisessä muodossa ja säilytetään sähköisinä. Kansallisarkisto ei enää ota vastaan viranomaisten pysyvästi säilytettäviä aineistoja paperimuotoisina,

vaan ne on ensin digitoitava. Kansallisarkistossa meneillään oleva massadigitointihanke yhteistyössä valtion virastojen kanssa on juuri tätä.

Jäljelle jää vaihtoehtoiksi joko Vaasan toimipisteen lakkauttaminen tai yhteistyö Vaasan kanssa. Näistä vaihtoehtoista selkeästi parempi on yhteistyö Vaasan kaupungin arkistotoimen kanssa.

Se tarkoittaa, että Kansallisarkiston Vaasan toimipaikka siirtyisi nykyisestä huonokuntoisesta, myynnissä pidempään olleesta tilasta toisiin tiloihin Vaasassa. Loogista olisi siirtyä Vaasan kaupungin arkistopalvelun yhteyteen ja vuokrata kaupungilta tiloja keskeiselle fyysiselle arkistoinneistolle. Eniten käytettyä aineistoa digitoitaisiin, ja muu paperiaineisto siirrettäisiin Kansallisarkiston muihin toimipaikkoihin.

Vaasa ei ole ensimmäinen esimerkki Kansallisarkiston ja alueellisten toimijoiden yhteistyöstä, sillä Kansallisarkisto on tehnyt vastaavaa yhteistyötä myös Joensuussa ja Hämeenlinnassa.

Tällä vaihtoehdolla pystyttäisiin välttämään toimipisteen lakkauttaminen sekä säilyttämään tutkijoille ja alueelle tärkeä Kansallisarkiston toimipaikka Vaasassa, samoin seudulle kaikkein keskeisimpiä ja käytetyimpiä aineistoja - joko fyysisinä asiakirjoina tai digitoituina.

Kansallisarkiston on tarkoitus lähivuosina digitoida Vaasan toimipaikan eniten käytetty aineisto. Yleisesti Kansallisarkiston tavoitteena on digitoida eniten käytetty aineistonsa, mikä on noin 20 prosenttia Kansallisarkiston aineiston kokonaismäärästä, vuoteen 2029 mennessä. Se kattaa 80 – 90 prosenttia koko asiakaskäytöstä.

Mielestäni uuteenkaan malliin siirtymisen jälkeen asiakkaiden ei tulisi joutua matkustamaan esimerkiksi Vaasasta Kansallisarkiston muihin toimipaikkoihin. Tästä syystä Kansallisarkisto rakentaa infrastruktuuria kaukolainaus- ja asiakastilausten toimittamiseen digitaalisessa muodossa.

Nykyisin yli 90 % nykyisen Kansallisarkiston – johon kuuluvat myös aiemman arkistolaitoksen seitsemän entistä maakunta-arkistoa - asiakkaista käyttää ainoastaan verkkopalveluita. Fyysiset asiakaskäynnit ovat jyrkästi vähentyneet.

Myös Kansallisarkiston Vaasan toimipaikassa käy paikan päällä hyvin vähän asiakkaita, ja asiakkaat käyttävät vain pientä osaa arkiston aineistosta. Sen vuoksi arkisto on supistanut aukioloaikaan. Digitalisoinnissa yksi seuraus on, että se edistää arkistoidun tiedon monipuolista ja laajempaa käyttöä ja saavutettavuutta kautta koko maan.

En siis hyväksy esillä ollutta vaihtoehtoa, jonka myötä lakkautettaisiin kansallisarkiston toiminta Vaasassa tietopalveluineen ja henkilöstöineen, ja kaikki aineisto siirrettäisiin muualle. Akuuttiin tilaongelmiin on onneksi löytymässä parempi ratkaisu, joka turvaa kansallisarkiston jatkon Vaasassa. Valmistelutyö ja neuvottelut ovat kuitenkin vielä kesken.

Mitä tulee kotiseutututkimukselle tärkeisiin julkisiin kokoelmiin tai Vaasan alueen merkittäviin yksityisarkistoihin, on Vaasan toimipaikan ja muun Kansallisarkiston asiantuntemuksen avulla huolehdittava keskeisimpien materiaalien säilyttämisestä Vaasassa sekä digitoimisesta tutkimuksen ja muun kansalaiskäytön tarpeisiin niin Pohjanmaalla kuin kautta koko Suomen.

Helsingissä 18.11.2021

Tiede- ja kulttuuriministeri Antti Kurvinen